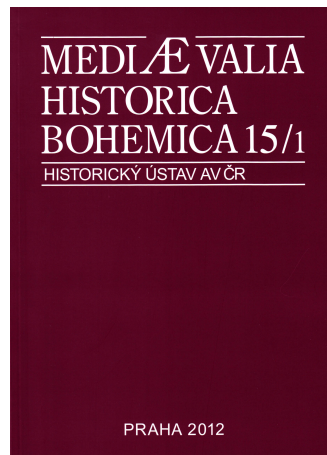

Zitierhinweis

Jurok, Jiří: Rezension über: Stephan Flemmig / Norbert Kersken (eds.), Akteure mittelalterlicher Außenpolitik. Das Beispiel Ostmitteleuropas, Marburg: Verlag Herder-Institut, 2017, in: Mediaevalia Historica Bohemica, 20 (2017), 2, S. 202-206, DOI: 10.15463/rec.758966226

copyright

Dieser Beitrag kann vom Nutzer zu eigenen nicht-kommerziellen Zwecken heruntergeladen und/oder ausgedruckt werden. Darüber hinausgehende Nutzungen sind ohne weitere Genehmigung der Rechteinhaber nur im Rahmen der gesetzlichen Schrankenbestimmungen (§§ 44a-63a UrhG) zulässig.

boval prokazovat kontinuitu vládnoucí dynastie, jako většina soudobých evropských historiků.

Recenzní část časopisu je věnována anglickému překladu italské Kroniky Amadi od Nicolase Courease a Petera Edbury (Karl Borchardt) a francouzskému překladu Staročeské kroniky tzv. Dalimila s komentářem a obsáhlou studií Eloïse Adde (Ivan Hlaváček).

Jedenácté číslo časopisu uzavírá edice anglické Kroniky o Nizozemí ze 17. století, jejíž počátky sahají zpět ke středověké tradici holandských kronik (*Anthony Munday's 'Briefe Chronologicall Suruay Concerning the Netherlands' and the Medieval Chronicle Tradition of Holland in the Early Modern Period: Introduction and Edition*). Edici připravil Sjoerd Levelt.

Publikované příspěvky se, jak je u časopisu *The Medieval Chronicle* obvyklé, vyznačují vysokou odbornou úrovní. Chvályhodná je také snaha editorů zařazovat tématicky různorodé příspěvky, stejně jako příspěvky z různých geografických a společenských prostředí, což umožňuje srovnávání historiografických textů z různých oblastí Evropy a zjišťování jejich společných rysů i místních specifik.

Marie Bláhová

Akteure mittelalterlicher Aussenpolitik: Das Beispiel Ostmitteleuropas, Stephan Flemmig – Norbert Kersken (ed.), Tagungen zur Ostmitteleuropaforschung 35, Verlag Herder – Institut, Marburg 2017, 380 s. ISBN: 978–3879694150.

Recenzovaný sborník je dalším z řady výstupů každoročních zasedání či konferencí (Tagungen zur Ostmitteleuropaforschung) v německém Herder-Institut v Marburgu. Jeho redaktoři tentokrát zaměřili svoji pozornost na činitele zahraniční politiky, a to z nejrozmanitějších úhlů, v obvyklém zájmovém území – ve středovýchodní Evropě. Podle zařazených příspěvků do takto vymezené středovýchodní Evropy redaktoři počítají východní část Německa včetně Saska, Braniborska a Pomoří přes Česko, Polsko, Uhry až po pobaltské státy Litvu, Lotyšsko a Estonsko. Celkově do sborníku přispělo 16 historiků z Německa, Česka, Polska, Litvy a asi Ruska v 17 příspěvcích.

Posuzovanou monografií otevírá programová stať redaktorů Stephana Flemmiga a Norberta Kerskena, *Akteure und Instrumente mittelalterlicher Aussenpolitik im östlichen Mitteleuropa*, upozorňující jak na nejrozličnější činitele, tak na prostředky tehdejší mezinárodní diplomacie. K úvodní stati se přimyká rozsáhlý přehled dosavadních výzkumů na tomto poli od Norberta Kerskena, *Aussenpolitik in spätmittelalterlichen östlichen Mitteleuropa. Ein Forschungsbericht*. Stejně tak na samotný závěr monografie jakési shrnutí a komparaci rysů diplomacie na západě a východě Evropy přináší závěrečná stať Martina Kintzinger, *Spätmittelalterliche Aussenbeziehungen im Westen und Osten Europas. Ein Tagungsresümee*.

Z české strany se na monografii podíleli dva čeští historikové, ale české téma je obsaženo též ve třetím příspěvku německého historika, jemuž se budeme podrobně věnovat níže. Přehled problémů spojených se zkoumáním zahraniční politiky Českého království ve 13. století otiskl Robert Antonín, *Akteure und Mechanismen in der Aussenpolitik der letzten Přemysliden*. Na něj v jistém smyslu navázala důkladným rozbořem trenčínských a vysegrádských jednání Jana Lucemburského, Kazimíra Velkého a Roberta z Anjou Lenka Bobková, *Die Verhandlungen zwischen Böhmen, Polen, dem Deutschen Orden und Ungarn in Trencschin und Visegrád im Jahre 1335*. Do určité míry se českých dějin dotýká příspěvek o zahraniční politice polských magnátů, mezi kterými zvláště ve 30. letech 15. století byli i podporovatelé či spojenci českých husitů, kteří se dokonce zúčastnili vojenského tažení do Čech v roce 1438, srov. Dariusz Wróbel, *The Polish Magnates as the Sovereign Subject of Foreign Politics during Interregnum and Minority of Rulers (1382–1386, 1434–1438)*. Je nutno ještě dodat, že na závěr monografie je otištěn seznam zkratk, rejstřík a medailonky autorek a autorů.

Z hlediska českých dějin je ovšem nejpozoruhodnější příspěvek Uwe Trespa, *Gewalt und Diplomatie. Böhmisches Aussenpolitik in der zweiten Hälfte des 15. Jahrhunderts*. Autor totiž ve svém článku vyostřil rozpor mezi českou diplomacií a aktivní českou vojenskou mocí, jež vzešla z husitské revoluce, a stala se oporou pohusitského nestabilního státu. Na začátku Tresp vychází z tradičních východisek hodnocení tohoto období: z pohusitské konfesioální a národnostní dezintegrace České koruny a její „kacířské“ izolace v křesťanské Evropě. Vzápětí staví do centra pozornosti vzestup vůdce utrakvistické šlechty, pozdějšího

gubernátora a „národního“ krále Jiřího z Poděbrad, jenž od počátku usiloval o opětné scelení země včetně revindikace českých lén v Římskoněmecké říši a o zvýšení prestiže a vymanění se z izolace v Evropě.

Autor poté definuje a analyzuje hlavní směry české zahraniční politiky pod taktovkou gubernátora a krále Jiřího Poděbradského: Revindikace českých lén v sousední Římskoněmecké říši, znovuzačlenění české monarchie do kruhu středoevropských mocností a dynastií a začlenění České koruny do křesťanské Evropy. Česká revindikace lén usilovala obnovit rozsah lén z doby Karla IV. a stala se součástí všech pohusitských volebních kapitulací českých králů od Zikmunda Lucemburského v roce 1436. V době Jiřího Poděbradského byla s pomocí odstrašující vojenské moci nejprve prosazována například proti Sasku v letech 1450–1454 a teprve po jeho zvolení českým králem byla vojenská expanze nahrazena v letech 1458–1460 politikou uzavírání smluv tzv. erbanuňků (dědičných spolků) posilovaných uzavíráním aliančních svatebních smluv například se Saskem, Braniborskem, Bavorskem a Uhry (s. 217–218). Další smlouvy o přátelství a pomoci uzavřel Jiří z Poděbrad s Rakousy v roce 1459, s Polskem v roce 1462 a Francií v roce 1464. Po opuštění plánu na zvolení římským králem nabídnutém mu bavorskými Wittelsbachy Poděbrad znovu podpořil císaře Fridricha III. v roce 1463 a tak neustále upevňoval postavení České koruny jako středoevropské velmoci. V souvislosti s narušením nejdůležitějšího vztahu království k římské kurii po zrušení kompaktát papežem Piem II. v roce 1462 vznikl Poděbradův mírový plán s návrhem jakési federace křesťanských států Evropy a odmítnutím svrchovaných nároků papežství a císařství, jež tak měly být vyraženy z rozhodování o integraci husitské monarchie do křesťanské Evropy. Tresp při časté idealizaci mírového plánu a jeho aktualizace v souvislosti s moderní integrací Evropy upozornil, že reálně byla tato tzv. Poděbradova mírová politika ovlivňována a modifikována vojenskou mocí České koruny, jež také stála za vstupem husitského státu mezi velmoci střední Evropy (s. 221).

Tresp má hodně co říci právě k posledně uvedenému vztahu mírové politiky a vojenské moci Českého království. Může zde vycházet ze své průkopnické knihy *Söldner aus Böhmen. Im Dienst deutscher Fürsten: Kriegsgeschäft und Heeresorganisation im 15. Jahrhundert*, Paderborn 2004, objevující v českých zemích kapitálový trh s kapitalistickými podnikateli obchodujícími s pronajímáním českých žoldnérů. V recenzovaném příspěvku charakterizoval český dezintegrováný

stát jako politického trpaslíka s velkými vojenskými silami. Právě válečnou sílu husitských Čech a Moravy využíval gubernátor a král Jiří z Poděbrad jako prostředek v prosazování své zahraniční politiky (s. 222). Podle autora vedl Jiří z Poděbrad agresivní politiku s vojenskými vpády proti svým sousedům: Sasku v letech 1450 a 1454–1459, Rakousku v letech 1458 a 1463 a lénům Hohenzollernů v Dolní Lužici a také proti Frankům v roce 1461.

Na základě již uvedeně Trespovy knihy závěrem autor uvedl dokonce přímý vliv trhu s žoldněři na zahraniční politiku. Trhy s žoldněři v Českém království a ve švýcarském spříseženstvu představovaly nejdůležitější takové trhy ve střední Evropě. Využívala je jak česká a moravská šlechta se svými družinami, tak zájemci ze zahraničí. Král Jiří z Poděbrad nařídil v roce 1462, že každé verbování českých žoldnéřů pro zahraničí je možné pouze s královským povolením a dokonce doporučoval, pro koho se má verbovat. Tím využívání českých žoldnéřů v zahraničí podřídil zájmům české politiky (s. 225). Navíc někteří příslušníci české a moravské šlechty, kteří působili jako váleční podnikatelé, žoldnéři nebo tiši společníci těchto podnikatelů, působili přímo v okolí krále Jiřího Poděbradského jako jeho švagr Jan Calta z Kamenné Hory na Chomutově, Racek z Janovic a Jaroslav Lev z Rožmitálu. Všichni jmenovaní se podíleli na zprostředkování českých žoldnéřů do Bavorska – Landshutu v letech 1460 a 1461.

V zajímavém příspěvku Tresp nicméně píše o Poděbradově sporném povýšení na trůn a jeho sporném království jako šlechtického povýšení proti zástupcům konkurenčních dynastií (s. 215 a 218). Nerozumím, co je na Jiřího království sporného? Snad, že měla být dána přednost dynastickým nárokům, plynoucím z příbuzenství s českými králi? Ale autor nebere do úvahy, že České království bylo již po vymření Přemyslovců a poté Lucemburků volebním královstvím. Pokud autor váhal na s. 220 přisoudit mírový plán Antoniu Marinimu nebo králi Jiřímu z Poděbrad, tak je od Františka Palackého známo, že základ plánu pocházel od Mariniho již v roce 1461. Na rozdíl od autora bych také nebyl tak akurátní, že ve věci usilování o římskoněmeckého krále by nešlo o českou zahraniční politiku, ale říšskou (s. 219). Česká koruna patřila sice k Římskoněmecké říši, nicméně tento vztah se po vypuknutí husitské revoluce natolik uvolnil, a husitští politici, stejně jako pohusitští čeští králové včetně Poděbrada si počínali zcela suverénně, což dokazoval nejen mírový plán, ale i fakt, že kurfiřtské kolegium se rozpadlo, na což poukázal před několika lety již František Šmahel.

Uvedené výtky jsou ovšem okrajové a nijak se nevztahují k hlavním závěrům studie. Poukaz na obratné Poděbradovo využívání jak vojenských sil, případně jen jejich odstrašující síly a výhružného potenciálu, střídané diplomatickými prostředky uzavíráním smluv a svatebních dohod po roce 1458, jakož i vysokou diplomacií v podobě ještě pozdějších mírových poselstev, je domnívám se zcela na místě. Některé české vojenské výpady do zahraničí se odehrávaly dokonce současně s realizací mírového plánu a rovněž samotný trh s žoldáky jako nástroj zahraniční politiky král Jiří z Poděbrad využíval až po roce 1462. Jiří z Poděbrad jako obratný feudální politik používal všechny prostředky, jež mu doba umožňovala, od vojenských až po mírová poselstva. A možná ne naposledy je pro českou stranu nejzajímavější samotný úhel pohledu německého historika na husitské království Jiřího z Poděbrad, charakterizující ho jako střeoevropskou velmoc s odstrašující a hrozivou vojenskou silou, využívanou v zahraniční politice a zděděnou ovšem z doby husitské revoluce.

Jiří Jurok